

ЗАЦВЕРДЖАНА
Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
01.06.2020 № 104

Вучэбная праграма факультатыўных заняткаў
«Складаны сказ без складанасці»
для IX класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы
агульнай сярэдняй адукацыі

ГЛАВА 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Сапраўдная вучэбная праграма факультатыўных заняткаў (далей – вучэбная праграма) прызначана для IX класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі.

2. Вучэбная праграма разлічана на 35 гадзін (1 гадзіна на тыдзень).

3. Мэта – развіццё моўнай і маўленчай культуры вучняў праз засваенне спецыфікі складаных сінтаксічных канструкцый.

4. Задачы:

развіваць уменне выкарыстоўваць лінгвістычныя веды для вызначэння спецыфікі складаных сказаў і канструкцый з чужой мовай;

удасканальваць уменне распазнаваць розныя тыпы складаных сказаў, рабіць іх аналіз;

спрыяць замацаванню нормаў беларускай літаратурнай мовы – маўленчых, арфаэпічных, граматычных, пунктуацыйных;

развіваць уменне акрэсліваць сэнсава-стылістычныя магчымасці складаных сказаў і канструкцый з чужой мовай у кантэксце;

удасканальваць уменне вучняў дарэчна выкарыстоўваць складаныя сінтаксічныя канструкцыі ў вусных і пісьмовых выказваннях розных стыляў і жанраў;

удасканальваць культуру вуснага і пісьмовага маўлення вучняў;

садзейнічаць развіццю творчых здольнасцей вучняў, абуджаць цікавасць да роднага слова, культуры і гісторыі беларускага народа.

5. Рэкамендаваныя метады і прыёмы навучання і выхавання: семінары, практыкумы, дыктанты розных відаў (у тым ліку графічныя), вусныя і пісьмовыя паведамленні на лінгвістычныя тэмы, лінгвістычны эксперымент і інш.

Мэтазгодна спалучаць калектыўныя і індывідуальныя формы работы, ствараць атмасферу супрацоўніцтва. Роля педагога заключаецца ў стварэнні праблемнай сітуацыі і арганізацыі пошуку ісціны.

Выбар форм і метадаў навучання і выхавання вызначаецца настаўнікам самастойна на аснове мэт і задач вывучэння пэўнай тэмы, сфармуляваных у вучэбнай праграме патрабаванняў да вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў з улікам іх узроставых і індывідуальных асаблівасцей.

6. Вучні, якія асвоілі змест прапанаванай вучэбнай праграмы, павінны:

6.1. ведаць:

асноўныя прыметы складаных сказаў;

пунктуацыйныя правілы;

6.2. умець:

размяжоўваць складаныя сказы розных тыпаў;
 вызначаць сэнсава-граматычныя адносіны паміж часткамі
 складанага сказа і ставіць неабходныя знакі прыпынку;

правільна інтанаваць складаныя сказы розных тыпаў і канструкцый
 з чужой мовай;

канструяваць складаныя сказы, уключаць іх у вусныя і пісьмовыя
 выказванні розных тыпаў, стыляў і жанраў;

аргументаваць пастаноўку знакаў прыпынку ў складаных сказах і
 канструкцыях з чужой мовай;

ствараць дыялогі, маналогі і пунктуацыйна правільна афармляць іх;
 уключаць цытаты і эпіграфы ў вусныя і пісьмовыя выказванні;

6.3. валодаць:

сінтаксічнымі і пунктуацыйнымі нормаў беларускай мовы пры
 стварэнні ўласных вусных і пісьмовых выказванняў рознай жанрава-
 стылістычнай прыналежнасці;

асноўнымі спосабамі і прыёмаў ажыццяўлення самастойнай
 вучэбна-пазнавальнай дзейнасці па авалоданні сінтаксічнымі і
 пунктуацыйнымі нормаў беларускай мовы;

агульнымі і спецыяльнымі вучэбнымі ўменнямі для ажыццяўлення
 самастойнай вучэбна-пазнавальнай дзейнасці па авалоданні
 сінтаксічнымі і пунктуацыйнымі нормаў беларускай мовы.

ГЛАВА 2 ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

IX клас, 35 гадзін

Ад простага сказа да складанага (4 гадзіны)

Просты і складаны сказ: агульнае і адрознае. Віды і сродкі сувязі
 частак у складаным сказе. Злучнікавыя і бяззлучнікавыя складаныя
 сказы, складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак. Выкарыстанне
 складаных сказаў у тэкстах розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Чытанне і параўнанне простых і складаных сказаў, вызначэнне
 агульнага і адрознага. Чытанне тэкстаў, распазнаванне складаных сказаў,
 каментарый сродкаў сувязі частак складаных сказаў, вызначэнне тыпаў
 сказаў.

Сінтаксічныя лабірынты складанага сказа (19 гадзін)

Правілы пабудовы складаназлучанага сказа. Ці толькі коска: знакі
 прыпынку ў складаназлучаным сказе. Выкарыстанне складаназлучаных
 сказаў у тэкстах розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Чытанне тэкстаў, распазнаванне складаназлучаных сказаў і простых сказаў з аднароднымі членамі. Вызначэнне сэнсавых адносін паміж часткамі складаназлучанага сказа, пастаноўка і абгрунтаванне адпаведных знакаў прыпынку. Канструяванне схем складаназлучаных сказаў і сказаў па прапанаваных схемах. Вуснае і пісьмовае выказванне з выкарыстаннем складаназлучаных сказаў.

Правілы пабудовы складаназалежнага сказа. Злучальнае слова – не злучнік. Даданая частка ў складаназалежным сказе: што дадаецца? Ці заўсёды патрэбна коска: знакі прыпынку ў складаназалежным сказе. Выкарыстанне складаназалежных сказаў у тэкстах розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Чытанне тэкстаў, распазнаванне складаназалежных сказаў, вызначэнне межаў частак сказа, сэнсава-граматычных адносін паміж імі. Вызначэнне сродкаў сувязі паміж часткамі складаназалежнага сказа, размежаванне злучнікаў і злучальных слоў. Пастаноўка знакаў прыпынку ў складаназалежных сказах, іх абгрунтаванне. Канструяванне схем складаназалежных сказаў і адпаведных сказаў па прапанаваных схемах. Выкарыстанне складаназалежных сказаў у вусных і пісьмовых выказваннях розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Са злучнікам ці без яго: адрозненне бяззлучнікавых сказаў ад іншых складаных сказаў. Задумаемся над сэнсам і інтанацыяй: знакі прыпынку ў бяззлучнікавых складаных сказах. Выкарыстанне бяззлучнікавых складаных сказаў у тэкстах розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Чытанне тэкстаў, вызначэнне бяззлучнікавых складаных сказаў, абгрунтаванне пастаўленых знакаў прыпынку паміж часткамі складанага сказа. Інтанаванне бяззлучнікавых складаных сказаў, аналіз сэнсавых адносін паміж часткамі складанага сказа, пастаноўка знакаў прыпынку і іх абгрунтаванне. Пастаноўка варыянтных знакаў прыпынку, іх абгрунтаванне. Уключэнне складаных бяззлучнікавых сказаў у выказванні розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Злучаем і падпарадкоўваем: складаны сказ з рознымі відамі сувязі частак. Як перадаць логіку выказвання: знакі прыпынку ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак. Выкарыстанне складаных сказаў з рознымі відамі сувязі частак у тэкстах розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Чытанне тэкстаў, вылучэнне сказаў з рознымі відамі сувязі частак, вызначэнне сэнсава-граматычных частак, відаў і сродкаў сувязі частак. Інтанаванне сказаў з рознымі відамі сувязі, канструяванне схем сказа і стварэнне сказаў паводле прапанаваных схем, абгрунтаванне знакаў прыпынку. Выкарыстанне сказаў з рознымі відамі сувязі частак у вусных і пісьмовых выказваннях розных тыпаў, стыляў і жанраў.

Чужая мова (4 гадзіны)

Як перадаць чужую мову? Адзін ці некалькі галасоў: маналог, дыялог. Цытуем і спасылаемся.

Чытанне тэкстаў з простаў і ўскоснай мовай, вызначэнне асаблівасцей будовы сінтаксічных канструкцый з чужой мовай, абгрунтаванне знакаў прыпынку. Стварэнне дыялогаў, маналогаў і іх пунктуацыйнае афармленне. Уключэнне цытат, эпіграфа ў творчыя працы розных жанраў.

Тэкст (4 гадзіны)

Тэкст як сінтаксічная адзінка. Асноўныя прыметы тэксту. Спосабы і сродкі сувязі сказаў у тэксце. Сэнсава-лагічная частка і абзац у тэксце. Прыёмы сінтаксічнай арганізацыі тэксту.

Падагульненне вывучанага (3 гадзіны)

Рэзерв вучэбнага часу (1 гадзіна)